

Nieuwsbrief Mertonvrienden van de Lage Landen

Artikel van de maand.

De tekst over Merton in deze eerste nieuwsbrief is geschreven door de oprichter van de Mertonvrienden, Stan Broos, die helaas al in 2008 is overleden. Zijn jarenlange inzet heeft de Mertonvrienden gemaakt tot wat zij nu zijn. Ook internationaal bleef zijn toewijding niet onopgemerkt, want in 1991 werd hij door de International Thomas Merton Society onderscheiden met de Louie International Award.

Dit artikel werd eerder in ons Contactblad gepubliceerd in het juninummer van 1994.

Mertons levenslange bekering

Stan Broos

Na zijn plechtige gelofte in 1947 schreef Thomas Merton een merkwaardige brief aan Robert Lax, die op dat ogenblik in Hollywood verbleef. Daarin schreef hij dat hij erg blij was met zijn nieuwe officiële kerkelijke status. "Ik loop heel de dag zingend rond. Het is prachtig een duidelijk bepaalde juridische status te hebben in de kerk. Dat houdt immers in dat iedereen vanaf de paus, de kardinalen en de hele Romeinse curie tot aan onze abt en mijn eigen geestelijke leider toe, steeds daar zijn om mij te behoeden voor elk probleem dat ik zou kennen. Al wat ik moet doen is niet vergeten te ademen en zo zal ik een heilige worden." ¹ Deze verklaring zal bij sommigen wel reminiscenties oproepen aan de passage uit *Loutheringsberg*, waar Bob Lax Merton tracht diets te maken hoe hij een heilige kan worden. Hij schrijft verder in deze brief: "God denkt nu voor mij". Merton ziet dan alles nog vanuit hetzelfde perspectief waarvan de hele *Seven Storey Mountain (Loutheringsberg)* doordrenkt is: hij heeft de ideale plek op aarde ontdekt om zijn roeping waar te maken en gelukkig te worden.

Vijftien jaar later is het voor ons heel wat gemakkelijker om hem te begrijpen. Hij leeft dan in zijn kluis, aan een bosrand die uitkijkt over de afgeronde heuvels van het Kentucky-landschap en hij spreekt een heel andere taal. Na een jarenlang volgehouden inspanning zat hij nu op een veilige afstand van dat wespennest dat de overbevolkte abdij was en hij had een zekere privacy verworven. Zo schrijft hij in 1965: "Het leven van een kluizenaar is rustig. Het gaat er niet om vragen te stellen en antwoorden te geven of oplossingen voor problemen te zoeken. De problemen beginnen ginds onderaan de heuvel [daar lag de abdij]. Hier zijn alleen bossen en vossen.

Hier wordt niet ingegaan op referenties aan 'ginds', het is alleen maar een 'hier' waar geen 'daar' aan beantwoordt. Het kluizenaarsleven is dus gewoon rustig."

Toen hij in 1968 van leer trok tegen wat hij 'het gevestigd establishment' noemde, waarmee de katholieken in het algemeen en de monniken in het bijzonder zo graag werden geïdentificeerd, voegde hij er onmiddellijk aan toe dat sommige monniken zich daar niet zo gelukkig mee voelden, maar liever gerangschikt wilden worden onder de gewone arme mensen. Doelend op enkele nieuwe kloosterexperimenten ging hij verder: "Kleine groepen monniken gaan leven in de getto's en werken zoals hun burens; ze gedragen zich gewoon als broeders en vrienden van de mensen waar ze tussen leven. Zij trachten een leven van gebed en overweging voort te zetten in het milieu van de 'onderklasse'. Deze klasse definieert hij als "de armen, die overal gevangen zitten op de bodem van het heersende systeem en die daar moeten blijven zitten. Wanneer er voor hen sprake is van beweging, dan is dat altijd naar beneden toe, nooit naar boven. Hun situatie wordt slechter, niet beter. Zij worden altijd maar talrijker en daarbij steeds meer bewust van hun toestand en van het feit dat ze de meerderheid vormen van de wereldbevolking. Zij vormen de potentiële grondstof voor de revolutie".

In een tijd zoals de onze waarin het kerkinstituut onder zware kritiek staat, brengen wij misschien meer begrip op voor standpunten als dat van die andere trappist, een onverholven sympathisant van Merton trouwens, Bernardin Schellenberger, die enkele jaren geleden over zijn nieuw leven een boekje schreef dat heel wat succes kende². Deze man leefde twintig jaar als trappist in de abdij Marienwald. Nu is hij geëxclustreerd en leeft hij sinds 1983 als pastoraal medewerker in een klein dorp in Zuid-Duitsland. Hij wenste niet als pastor in het administratief kerkelijk systeem opgenomen te worden. Bij het begin van zijn boek kijkt hij terug op zijn leven in de abdij: "Vroeger ging ik graag wandelen op verlaten plaatsen. Ik zocht God in de woestijn, in de stilte, in de onthechting, in het onstoffelijke. Uiteindelijk kreeg ik het gevoel dat ik een berg beklommen had en te ver was gegaan. Ik zat boven de vegetatiegrens en lager dan de ongenaakbare toppen, in een niemandsland waarin men niet kan leven. Ik heb de toppen nooit bereikt. Ik zoek God voortaan in de mensen. Ik ga graag met hen om." Hij werd niet een echte pastoor die officieel belast is met één of meer parochies. In zijn abdij hopen zijn confraters nog steeds dat hij zich vroeg of laat zal bekeren en dat hij weer als een echte monnik naar de ware schaapstal zal terugkeren.

Door zijn alternatieve levenswijze bevestigt B. Schellenberger wat Merton ongeveer twintig jaar eerder had geschreven. Hij citeert hem: "Ik geloof dat het mijn taak is ook de laatste scheidslijnen van de farizese indeling in heilig en werlds uit mijn hart te bannen. Ik moet duidelijk voor ogen houden dat de hele wereld in Christus met God verzoend is: niet enkel het klooster, niet enkel de religieuze gemeenschappen, niet enkel de kerken en de goede katholieke scholen." ³ Net als Merton is ook B. Schellenberger het leven in de gemeenschap van de abdij ontvlucht om dichterbij de gewone mensen te gaan leven. Want het is overbekend dat de 'kluizenaar' in zijn eenzaamheid heel dikwijls meer mensen ontving dan goed voor hem geacht werd.

Zijn abt James Fox zat zeker vaak met de handen in het haar omwille van de handelwijze van de beroemde eremiet, die hij letterlijk en figuurlijk onder zijn hoede probeerde te houden en die in het Gethsemani van die tijd toch eigenlijk enigszins uit de toon viel.

In een tijd waarin zoveel over *aggiornamento* gesproken werd, koesterde Merton duidelijk de droom het monnikenleven wat meer bij de tijd te brengen. De vraag of het monnikenleven zoals het toen beleefd werd, nog wel paste in zijn tijd, hield hem zeker intens bezig.

Uitlatingen in die zin komen veel voor in Mertons correspondentie, waarvan tot nu toe [in 1994] vier delen gepubliceerd werden: in totaal meer dan duizend brieven. Vaak erg boeiende lectuur! Bij aandachtige lezing valt op – nog duidelijker dan bij de lezing van zijn boeken – dat hij tijdens zijn kloosterleven (1941-1968) een enorme evolutie heeft doorgemaakt. Dit werd trouwens reeds herhaaldelijk opgemerkt. Men noemt dat graag zijn tweede bekering, maar misschien is het beter om over een levenslange bekering te spreken. In zijn brieven valt het vooral op dat Merton vrank en vrij spreekt: zijn brieven werden later niet meer gecensureerd en hij had ook de weg gevonden om ze desnoods buiten de abdij te laten posten.

Opgemerkt moet worden dat, ook wanneer hij zo open en bloot zijn mening uitspreekt, zijn verklaringen toch altijd getuigen van een diepe loyaleiteit. Men krijgt de stellige indruk dat hij bijzonder goed wist *wat* hij *aan wie* kon en mocht schrijven. Maar harde en duidelijke taal is het vaak wel. Bij wijze van steekproef zou men (datgene wat gepubliceerd werd uit) zijn correspondentie met dom Jean Leclercq kunnen doornemen.

Op 16 juli 1968 schrijft hij in een brief aan de zwarte zanger Robert Lawrence Williams dat hij heel goed aanvoelt wat de zwarten te doorstaan hebben. Hij zegt dat hij hun lijden kan begrijpen, omdat hij zelf eerst geleefd heeft als een weeskind en later als een trappist. "En als trappist, kan ik je wel zeggen, was ik vijftig jaar lang verstoken van alle mensenrechten. Alles moest ik op een beschamende wijze vragen".⁴ Hij was soms heel kritisch. Zo deze verklaring in een van zijn Circular Letters: "De huidige institutionele structuur van de kerk is zeker verouderd, te grotesk, vaak onrechtvaardig, onmenselijk, arbitrair en zelfs absurd in zijn functioneren. Dikwijls legt ze nutteloze en ondraaglijke lasten op aan de mensen en vraag ze buitensporige offers, vaak met als enig resultaat het handhaven van een streng systeem en dezelfde wantoestanden, tot het koninkrijk komt, zo zou men bijna denken."⁵

Toch verstond hij als schrijver de kunst om zijn kritische uitlatingen soms te milderen door een of ander humoristisch verhaal. Toen men vanuit Rome om zijn medewerking verzocht had bij het opstellen van iets als een monastieke boodschap, schreef hij aan twee medebroeders die in Rome studeerden: "Ik vroeg me af of wij contemplatieven wel iets te zeggen hadden tot de wereld dat de naam 'boodschap' waardig kon zijn. Daarbij dacht ik aan het verhaal van die 'betrouwbare' neger uit het Zuiden, aan wie gevraagd werd een boodschap uit te spreken uitgaande van de negers in het Zuiden naar de wereld ten tijde van de rassenrellen. Van hem werd natuurlijk verwacht dat hij zou zeggen dat er geen problemen waren. Maar toen het zijn beurt was om te spreken, greep hij plots de microfoon en brulde: "HULP!" Ik wil helemaal niet zeggen dat ik me ook zo voel, maar bij ons loopt alles ook niet zo gesmeerd."⁶

- 1 Thomas Merton, *The Road to Joy; Letters to New and Old Friends*. London 1989, blz 168.
- 2 Schellenberger, Bernardin *Pastores in de kou*, Altiora, Averbode 1992.
- 3 *Pastores in de kou* blz.17.
- 4 Thomas Merton, *The Hidden Ground of Love; Letters*, New York 1985, blz.605.
- 5 Thomas Merton, *The Road to Joy; Letters to New and Old Friends*. London 1989, blz 95.
- 6 Thomas Merton, *The School of Charity, Letters*. New York 1990, blz.343-44.

Het artikel van de Maand van onze nieuwsbrief mag u delen met belangstellenden.

Meer over Thomas Merton & de Mertonvrienden van de Lage Landen:

www.thomasmerton.nl